

Innst. 497 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Meld. St. 33 (2012–2013)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om klimatilpasning i Norge

Til Stortinget

Sammendrag

Miljøverndepartementet presenterer i denne stortingsmeldingen myndighetenes arbeid med klimatilpasning. Målet med meldingen er å redegjøre for utfordringene klimaendringene representerer for det norske samfunnet, og å legge bedre til rette for at de som blir berørt av klimaendringene kan utvikle en strategi for klimatilpasning og treffe effektive tilpasningstiltak. Meldingen presenterer utfordringer og eksisterende politikk for klimatilpasning på de mest berørte samfunnsområder, samt forslag til ny politikk for temaer som er av en samfunnsomfattende karakter.

Departementet viser til at klimaendringene er i gang og at det observeres endringer i naturen på alle kontinenter og i alle de store havområdene. Klimaendringene de siste 150 år kan ikke forklares uten at vi tar hensyn til menneskers utslipp av klimagasser. Forbrenning av kull, olje og gass har frigjort store mengder CO₂. Sammen med utslipp av klimagasser fra avskoging og andre utslippskilder har dette bidratt til økt konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, som ifølge FNs klimapanel er hovedårsaken til den globale oppvarmingen, og som fører til klimaendringer. Disse endringene får konsekvenser for naturen og store deler av samfunnet vårt.

De første rammene for myndighetenes arbeid med klimaendringer ble lagt i 2008, jf. St.prp. nr. 1 (2008–2009), hvor det ble vektlagt å arbeide med kartlegging, kunnskapsoppbygging, samt informa-

sjon og samordning. Det er videre gjennomført en nasjonal utredning av klimaendringenes konsekvenser for Norge, jf. NOU 2010:10 Tilpasning til eit klima i endring. Forskningsinnsatsen er styrket og det er gjennomført en rekke tiltak for å bygge kapasitet og kompetanse, særlig i kommunene. Mange sektormyndigheter og kommuner er nå i gang med tilpassingsarbeidet.

Klimaendringenes konsekvenser for natur og samfunn

Departementet viser til at klimaendringene vil berøre alle, endringene vil ramme ulikt i ulike deler av verden, og i Norge vil det være stor geografisk variasjon. Ulike samfunnsområder utsettes for klimaendringene i forskjellig grad, og store deler av vår infrastruktur er utsatt for vær og vind.

Det har de siste årene vært forsket mye på effektene og konsekvensene av global oppvarming. Vi har fått mer kunnskap om hvilke konsekvenser endringene kan få på ulike deler av naturen og samfunnet. De fleste analysene er basert på at den globale gjennomsnittstemperaturen stiger 2–3 grader, og man har mindre kunnskap om hva som vil skje om verden blir 4 eller 6 grader varmere i gjennomsnitt.

Etter hvert som temperaturen stiger vil klimaendringene utover i dette århundret bli stadig mer framtrædende, og man kan forvente flere uforutsette og ekstreme hendelser – som mer intens nedbør, flom og skred. Samtidig er klimaendringenes påvirkning på samfunnet betinget av mange ulike forhold som er i kontinuerlig endring.

Norge ligger utsatt til for naturkreftene, med lang kystlinje og store vidstrakte fjellområder. Klimaet har til alle tider variert mye og hatt stor betydning for samfunnet.

Norsk klimapolitikk

Regjeringens mål er at Norge mot midten av dette århundret skal bli et lavutslippssamfunn. Det vises til at de viktigste sektorovergrepene virkemidlene i klimapolitikken er avgifter, kvoter og forurensningsloven. I tillegg finnes en rekke reguleringer og ordninger i de enkelte sektorene som skal bidra til klimavennlig omstilling og reduserte utslipp av klimagasser.

Departementet viser til Meld. St. 21 (2011–2012), hvor det ble fokusert på hvordan Norge kan bidra til å redusere utslippene av klimagasser i Norge og internasjonalt. Det ble varslet sterkere virkemidler overfor petroleumssektoren og et nytt fond for klima, fornybar energi og energiomlegging. En mer klimavennlig transportsektor skal oppnås med satsing på kollektivtransport, sykkel og gange, og på flere andre områder innebærer klimameldingen en styrking av innsatsen for å redusere Norges utslipp av klimagasser. Det foreligger tiltak som kan bidra til å øke karbonlageret i skog.

Departementet viser til «klimaforliket» på Stortinget 11. juni 2012, som skal sikre fortsatt langsiktighet og forutsigbarhet i klimapolitikken.

Norsk klimapolitikk tar utgangspunkt i målet om å begrense den gjennomsnittlige globale oppvarmingen til 2 grader Celsius. Når sagt alle verdens land har sluttet seg til denne målsettingen. For at det globale togradersmålet skal overholdes kreves en mer offensiv klimapolitikk fra verdenssamfunnet enn det vi ser i dag, med en raskere omstilling mot et samfunn med langt lavere utslipp av klimagasser mot midten av dette århundret. Selv om togradersmålet overholdes, vil klimaendringene – ifølge FNs klimapanel – få store konsekvenser for naturen og samfunnet.

FNs rammekonvensjon om klimaendringer (Klimakonvensjonen) danner rammen for det internasjonale klimaarbeidet. Klimakonvensjonens overordnede målsetting er å redusere utslipp av klimagasser slik at farlige, menneskeskapt klimaendringer unngås. Klimameldingen slår fast at regjeringen vil arbeide for en bred og ambisiøs klimaavtale som nedfeller konkrete forpliktelser om utslippsreduksjoner for både industriland og store utviklingsland, og som er i tråd med 2-gradersmålet.

Felles rammer for arbeidet med klimatilpasning

Regjeringen vil:

- for å være føre var at det i arbeidet med klimatilpasning skal legges til grunn høye alternativer fra de nasjonale klimaframskrivningene når konsekvensene av klimaendringene vurderes. Vektlegging av hensynet til klimaendringene skal i den enkelte sak balanseres opp mot andre viktige samfunnshensyn.

- at kunnskapsstatus, konsekvenser og tilpasningsbehov for Norge skal oppdateres i tilknytning til hovedrapportene fra FNs klimapanel dersom vesentlig ny kunnskap foreligger.
- i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 reddegjøre nærmere for hvordan arbeidet med klimatilpasning på direktoratnivå skal koordineres.

Det vises til at NOU 2010:10 konkluderer med at Norge har gode forutsetninger for å tilpasse seg klimaendringene, men at dette forutsetter at relevante tiltak iverksettes for å tilpasse natur og samfunn til endringene. Regjeringen ønsker å legge til rette for at samfunnet effektivt kan tilpasse seg til klimaendringene.

Regjeringens mål og rammer for tilpasningsarbeidet ble presentert i St.prp. nr. 1 (2008–2009). Arbeidet skal bidra til å redusere samfunnets sårbarhet for klimaendringer og bidra til å styrke Norges tilpasningsevne, som skal oppnås ved å:

1. kartlegge Norges klimasårbarhet og innarbeide hensynet til klimaendringene i samfunnsplanleggingen
2. få frem mer kunnskap om klimaendringene og klimatilpasning
3. stimulere samordning, informasjon og kompetanseutvikling

Regjeringen vil:

- at kunnskapsgrunnlaget for tilpasning til klimaendringene styrkes gjennom mer aktiv overvåking av klimaendringene, fortsatt opptrapping av klimaforskningen og utvikling av det nasjonale senteret for klimatjenester.

De globale klimaendringene medfører allerede store endringer for mange lokalsamfunn i Norge. Utover i dette århundret må vi forvente at klimaendringene gradvis vil få økende betydning for natur og samfunn.

Forebygging og håndtering av naturfarer

Regjeringen vil:

- at det opprettes et offentlig utredningsutvalg (lovutvalg) som skal vurdere dagens gjeldende regelverk og komme med eventuelle forslag til forbedring av rammebetingelsene for kommunenes håndtering av økende mengder overvann ved et klima i endring

For å gi et helhetlig bilde av ansvar for håndtering av klimaendringene er det tatt utgangspunkt i de fenomenene eller hendelsene som det er ventet at klimaendringene vil få stor innvirkning på, og det er i første rekke vannrelaterte utfordringer vi har i vente.

Dette gjelder særlig flom og skred, overvann og havnivåstigning. Hyppigere og mer intense ekstremværehendelser, endringer i flom- og skredmønster og økt skogbrannfare i enkelte deler av landet vil stille nye og strengere krav til både forebygging og beredskap.

Ekstremvær utgjør en risiko for liv og helse og kan føre til brudd i kritisk infrastruktur som kraftforsyning og transport. Forventet økning i nedbør og mer intense nedbørshendelser kan påvirke risikobildet. Andre typer flom- og skredhendelser enn det vi er vant med i Norge, deriblant regnflommer, kan bli mer vanlig. Endringer i nedbørs- og flommønstre kan innebære en risiko for flom og skred i områder som tidligere ikke har opplevd slike hendelser.

I det nasjonale risikobildet for 2012 som publiseres årlig av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, vurderes risikoen for naturutløste hendelser som flom og oversvømmelser forbundet med ekstremvær, som høy i Norge. Klimaendringene forventes å forsterke dette risikobildet.

Klimaendringer innebærer at både omfang og hyppighet av ulike naturskader kan øke. Dette aktualiserer spørsmål om hvordan den norske naturskademodellen kan innrettes på en måte som bidrar til større aktsomhet og fremmer skadeforebyggende tiltak. Økt skaderisiko vil i seg selv tilsi at innsatsen for å forebygge skade bør styrkes – blant annet ved å styrke kartlegging av flom og skredrisiko, og styrke innsatsen for å sikre mot skader fra flom og skred, jf. Meld. St. 15 (2011–2012) om flom og skred. Satsing på sikring, god arealplanlegging og god byggeskikk er viktige elementer for å begrense skader fra naturhendelser.

Klimarobuste kommuner

Regjeringen vil:

- at det utarbeides en statlig planretningslinje for kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med klimatilpasning i areal- og samfunnsplanleggingen som innarbeides i den eksisterende statlige planretningslinjen for klima og energi.

Departementet viser til at klimaendringenes lokale karakter plasserer kommunene i en førstelinje i møte med klimaendringene. For at kommunene skal kunne utføre oppgavene sine på en måte som sikrer robuste og bærekraftige lokalsamfunn i framtida, er det nødvendig at hensynet til et endret klima blir en integrert del av de kommunale ansvarsområdene.

Kommunene har et helhetlig ansvar for samfunnsutviklingen innenfor sitt geografiske område. Kommunene har plikter etter ulike lovverk, de er myndighetsutøvere etter en rekke lover og de har ansvaret for planleggingen etter plan- og bygningsloven.

Regjeringen vil at kommunene skal legge relevant kunnskap om klima og framtidige klimaendringer til grunn for samfunnsplanleggingen og myndighetsutøvelse. Dette gjelder blant annet for kommunenes praktisering av lovverk som gjelder samfunnsikkerhet og naturforvaltning, hvor kommunene har sentrale oppgaver. Hensynet til klimaendringene er også vesentlig ved praktisering av regler som gjelder boligbygging, vegbygging og annen infrastruktur. Også en rekke andre tjenester innenfor kommunenes ansvarsområde som for eksempel drikkevann, avløpsløsninger og renovasjon berøres av klimaendringene. Hensynet til klimaendringene har særlig betydning for hvordan kommunale tjenester og tilhørende infrastruktur bør utvikles i et langsiktig perspektiv.

Regjeringen vil at hensynet til et klima i endring og sårbarheten dette medfører for natur og samfunn skal legges til grunn i kommuner og fylkeskommuners planlegging i henhold til plan- og bygningsloven og øvrig myndighetsutøvelse. Alle kommuner bør gjennomgå hvordan de berøres av klimaendringene. Kommunene bør også identifisere tiltak som kan bidra til å gjøre den mer klimarobust og dermed unngå framtidige kostnader og økt risiko for tap av liv. Virkningene av klimaendringer bør vektlegges når kommunene utarbeider planstrategi hver valgperiode, og for eventuell utarbeidelse av planprogram ved revidering av kommuneplan. Analyser og vurderinger av behov for tilpasning til klimaendringer kan være sentrale for hvilke føringer som gis for arealbruken i mange kommuner. arealplanlegging.

Fylkeskommunene har ansvar for regional planstrategi for å ta stilling til hvilke regionale planspørsmål det er viktig å arbeide med for nyvalgte fylkesting og kommunestyre. Regjeringen mener tilpasning til klimaendringer må være en sentral premiss i dette arbeidet.

Vannforsyning og klimatilpasning

Kommunenes beredskapsplaner kan utvides til å omfatte forstyrrelser i drikkevannsforsyningen som skyldes ekstremvær eller andre virkninger av klimaendringer. Vannverkseier kan foreta en vurdering av hvilke virkninger ekstremvær som kraftig nedbør og flom vil ha, og identifisere muligheter for å redusere forurensning av vannkildene eller bedre vannbehandlingen. Lokalisering av avfallsdeponier, industrielle anlegg, forurenset grunn, dyrehold i matproduksjonen og liknende forhold kan være av betydning for råvannskvaliteten. Videre vil intakte våtmarksområder som myrer og kantsoner bidra til vannrensing. Kommunene kan også identifisere ledningsstrekker der det er økt fare for inntrenging av avløpsvann i drikkevannsnettet eller som utsettes for fare i flomsituasjoner. Et annet mulig tiltak er å forebygge tilførsel av kjemisk og biologisk forurensning

til vannkilden, ved å utvide områdene med restriksjoner eller andre begrensninger rundt vannkildene.

Kommunene kan også sørge for bedret beredskap i vannforsyningen for å forhindre eller begrense akutte endringer i vannkvalitet. Flomsikring av de tekniske anleggene og styrking av eksisterende barrierer, for eksempel ved å øke UV-kapasiteten ved anlegg som har dette er en annen mulighet.

Økonomisk dekning ved naturskade og forsikring

Etter den norske naturskademodellen er økonomisk dekning ved naturskade tredelt. Ting som kan brannforsikres er dekket av privat naturskadeforsikring. I de tilfeller hvor det ikke er adgang til å forsikre seg mot skaden ved en alminnelig forsikring, skal Statens naturskadefond yte erstatning for naturskade. Ting som er unntatt fra begge disse ordningene er eierens risiko og ansvar, og må eventuelt forsikres ved en spesialforsikring.

Den norske naturskademodellen har både en statlig og privat organisering som skal gi en effektiv beskyttelse mot den økonomiske risikoen som følger med ekstremvær.

Departementet viser til at klimaendringene vil skape utfordringer som berører erstatningsordningene. Mer ekstremvær med mer intense nedbørsepisoder kan gi økte skader som følge av at vann trenger inn i bygninger. Mer nedbør vil innebære økte utfordringer med råteskader i bygninger. Det vil også være økt risiko for flom som kan påføre skader på broer, veier, skog og landbruksarealer, bygninger og annen infrastruktur. I enkelte spesielt utsatte områder som allerede er bebygde, kan klimaendringene innebære store økninger i skaderisiko – og dermed også mulighet for økte forsikringskostnader og erstatningsutbetalinger.

Forsikringsselskapene har en viktig rolle i å avlaste bedrifter og husholdninger fra økonomisk risiko, og lovgivningen innebærer en plikt for forsikringsselskapene til å fastsette forsikringspremien ut fra risiko. Det vises til at forsikringsselskapene for eksempel kan bidra til lavere premier til de som gjennomfører tiltak for å forebygge klimarelaterte skader. Gjennom sine ordninger kan forsikringsselskapene spille en viktig rolle for å forebygge skader som følge av klimaendringene.

Ettersom eiendeler og bygninger som i Norge er forsikret mot brannskade også er dekket for naturskader, trengs det i mange tilfeller bare én forsikring for å sikre begge deler.

Det vises til at den forsikrede selv plikter å prøve å avverge eller begrense omfanget av skaden. Blir ikke dette gjort, kan forsikringsselskapets ansvar reduseres eller falle helt bort. Tilsvarende avkortingsregler gjelder også under den statlige naturskadeordningen når skadelidte har forsømt å foreta det som et-

ter forholdene var rimelig for å avverge eller begrense skaden.

Naturskadeloven regulerer den statlige naturskadeordningen og virkeområdet for Statens naturskadefond. Fondet skal yte erstatning for naturskader i de tilfeller hvor det ikke er adgang til å forsikre seg mot skaden ved en alminnelig forsikring. Typiske skadeobjekter som dekkes av ordningen er private veier og bruer, skog (flom- og skredskader), jordbruksarealer, kaier og moloer, idrettsanlegg, turisme og industri.

Naturskadelovens erstatningsordning er en rettinghetsordning, som gir skadelidte en lovbestemt rett til erstatning under visse vilkår.

Naturskadeloven inneholder bestemmelser som kan bidra til å redusere framtidig skaderisiko på eiendommer som allerede har vært utsatt for naturskade. Erstatningen skal i utgangspunktet brukes til gjenoppbygging av skaden, men fondsstyret kan sette som vilkår for utbetaling av erstatning at skaden utbedres på en slik måte at faren for framtidig naturskade reduseres.

Statlig planretningslinje for klimatilpasning

Regjeringen vil utarbeide en Statlig planretningslinje med føringer for hvordan klimatilpasning skal håndteres på ulike samfunnsområder i planlegging og vedtak. Planretningslinjen skal bidra til samordning på tvers av ulike sektorer og forvaltningsnivåer. Den vil gjøre det enklere for kommuner og fylkeskommuner å ta hensyn til tilpasning til klimaendringer i sin planlegging etter plan- og bygningsloven og i sin øvrige myndighetsutøvelse og gjennomføring av plikter.

Klimatilpasning, som et tverrgående og langsiktig hensyn, må integreres i eksisterende oppgaver i kommunene. Hensikten med retningslinjen vil være å legge til rette for at kommunene i sin langsiktige planlegging og arealplanlegging styrer utviklingen i kommunen slik at den blir mindre sårbar for klimaendringene. Retningslinjen vil også sørge for at det gis veiledning og informasjon om hvor og hvordan kommunene kan skaffe tilstrekkelig kunnskap om ulike konsekvenser av klimaendringene, og hva som vil være særlig viktig for egen region.

Den statlige planretningslinjen skal trekke opp nasjonale mål og forventninger for kommunenes planlegging for klimatilpasning, med tydelige signaler og føringer for planleggingen i kommunen. Retningslinjen vil gjelde både for arbeidet med overordnede planstrategier i kommuner og fylkeskommuner og ved kommuneplanleggingen, dvs. både for samfunnsdel, arealdel og handlingsdel.

Sentralt i retningslinjen skal være å angi hvilke hensyn og vurderinger som må ivaretas for å sikre at virkningene av klimaendringene blir tillagt tilstrekkelig vekt i planleggingen og i kommunenes øvrige

virksomhet og myndighetsutøvelse. Det må tas hensyn til at ulike konsekvenser av klimaendringene vil virke forskjellig i ulike deler av landet.

Den statlige planretningslinjen skal gi samlede føringer, samtidig som retningslinjen på enkelte områder vil være mer konkret, detaljert og utdypende. Retningslinjen vil bli innarbeidet i den eksisterende statlige planretningslinjen som gjelder for klima- og energiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner. Den statlige planretningslinjen vil også legges til grunn ved enkeltvedtak som statlige, regionale og kommunale organer treffer etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet viser til at et sentralt formål med klimatilpasning er å hindre framtidige kostnader, for eksempel knyttet til ulykker, driftsavbrudd og andre skader som følge av klimaendringene. Tiltak som flom- og skredsikring, oppgradering av vann- og avløpsrør og dreneringsløsninger medfører store kostnader. Forebygging av uønskete virkninger av klimaendringene i form av klimatilpasningstiltak, vil kunne bidra til reduserte framtidige kostnader. De konkrete vurderingene av lønnsomhet av klimatilpasning må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Kommunene, fylkeskommuner og statlige myndigheter har ansvar for å ta hensyn til klimatiske rammebetingelser i relevante deler av sin virksomhet, herunder klimaendringer. Departementet viser til at tiltakene som er varslet i denne stortingsmeldingen vil legge til rette for klimatilpasning i det kommunale planarbeidet, blant annet med utviklingen av et nasjonalt senter for klimatjenester.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Irene Johansen, Torstein Rudihagen, Tor-Arne Strøm og Eirin Sund, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Oskar J. Grimstad og Henning Skumsvoll, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Egeland, fra Senterpartiet, lederen Erling Sande, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at jordens klima er i endring. Det observeres endringer i naturen som følge av klimaendringer på alle kontinenter og i alle de store havområdene. Klimaet på jorden har alltid gjennom hele klodens historie vært i endring, og naturen har tilpasset seg i forhold til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, peker på at selv om ikke-menneskeskapt faktorer også påvirker klimaet, så kan ikke klimaendringene de siste 150 årene forklares uten at vi tar hensyn til menneskelige utslipp av klimagasser. Forbrenning av kull, olje og gass har frigjort store mengder CO₂. Sammen med utslipp av klimagasser fra avskoging og andre utslippskilder har dette bidratt til økt konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren. Den økte mengden klimagasser i atmosfæren er ifølge FNs klimapanel hovedårsaken til den globale oppvarmingen, og fører til klimaendringer. Disse endringene får konsekvenser for naturen og store deler av samfunnet vårt.

Komiteen viser til at selv om det er stor enighet om at klimaet er i endring, så er det fortsatt stor usikkerhet knyttet til hvor store endringer vi vil oppleve de kommende tiårene, og hvordan klimaet vil endre seg i ulike geografiske områder.

Komiteen viser til at hvor store konsekvenser klimaendringene vil få for natur og samfunn, vil være et resultat av hvor mye klimaet endrer seg. Det er også avhengig av samfunnets evne, muligheter og vilje til å ta hensyn til at klimaet vil endre seg fremover, og aktivt tilpasse seg disse endringene.

Komiteen peker samtidig på at en ambisiøs politikk nasjonalt må være fornuftig i global sammenheng, der det overordnede målet er å redusere de samlede globale utslipp av klimagasser. Dette innebærer at det tas hensyn til konsekvensene av kvotesystemet, faren for karbonlekkasje og til industriens konkurransevne når politikken utformes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at Norge må føre en ambisiøs nasjonal klimapolitikk. Flertallets mål er en langsiktig omstilling til et lavutslippssamfunn innen 2050.

Flertallet har merket seg at de fleste studier av de mulige konsekvenser av klimaendringene tar utgangspunkt i at vi tilpasser oss en verden hvor gjennomsnittstemperaturen på jorden øker med 2–3 grader celsius mot slutten av dette århundret. Kapasiteten og muligheten til å tilpasse seg høyere temperaturstigninger, som 4–6 grader celsius, har vi begrenset kunnskap om.

Flertallet understreker at selv om man skulle få en internasjonal enighet om en ambisiøs politikk for å redusere utslipp av klimagasser, så vil temperaturen fortsette å stige frem mot 2100. Det er derfor nødvendig å forberede samfunnet på forventede klimaeffekter som uansett vil komme.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet peker på at klimaendringer er en

naturlig del av jordens utvikling og et uttrykk for dens kontinuerlige endring. Naturlige variasjoner i klimatiske forhold er et produkt av prosesser og svingninger som til enhver tid skjer omkring oss, som for eksempel varierende solaktivitet og sykliske havstrømmer. Menneskelig aktivitet påvirker også klimaet på flere områder, men det hersker fremdeles stor usikkerhet om hvor mye dette utgjør i forhold til de naturlige variasjonene.

Disse medlemmer merker seg i den forbindelse FNs klimapanelers rapport fra mars 2012, som konkluderte med at ekstrempåvirkninger de neste 20–30 år ville bli dominert av naturlige variasjoner. Da menneskeheten uansett må tilpasse seg endringer i livsvilkår, er det etter disse medlemmers syn av underordnet betydning å identifisere de viktigste driverne til klimaendringer når man skal utarbeide politiske løsninger for å møte potensielle klimautfordringer.

Klimaet og klimaendringer i Norge

Komiteen peker på at Norge ligger utsatt til med en langstrakt kyst og store høyfjellsområder som strekker seg inn i Arktis. Vær og klima påvirker nærmest alle deler av samfunnet og er en viktig del av hverdagen for de fleste. Det norske folk er derfor vant til å ta hensyn til været, og har gjennom århundrene tilpasset seg et skiftende klima.

Komiteen har merket seg at over det siste århundret har det blitt varmere i Norge og nedbørsmengdene har økt med om lag 20 pst. Det er ventet at temperatur og nedbør i Norge vil fortsette å øke fremover. Årsmiddeltemperaturen i Norge anslås å øke med 2,3 til 4,6 grader celsius mot slutten av dette århundret sammenliknet med normalperioden 1961–1990. Temperaturen vil stige mest i innlandet, i Nord-Norge og på Svalbard. Landsgjennomsnittet for middelfremskrivningen viser en ventet nedbørsøkning på om lag 20 pst. høst, vinter og vår, og om lag 10 pst. økning i sommersesongen. Fremskrivningene viser at antall dager med mye nedbør vil øke utover i århundret. Også nedbørsmengdene disse dagene vil kunne bli større. Dette gjelder for alle årstider over hele landet.

Klimaendringene kan ha både positive og negative konsekvenser. Blant de positive er færre dødsfall på grunn av kulde, lengre vekstsesong i landbruket, som kan gi grunnlag for økt produksjon og nye vekster og økt vannkraftproduksjon og dermed større inntekter. Blant de negative konsekvensene er naturødeleggelser som følge av mer ekstremvær, økende havnivå som følge av bresmelting og oppvarming av havene, fare for utryddelse av truede dyre- og plantearter i arktiske eller høyfjellsområder som er avhengig av et kaldt og tøft klima, risiko for nye plante- og dyresykdommer som kan redusere pro-

duktiviteten i landbruket og behov for et mer robust kraftnett.

Klimaendringene vil dessuten kunne bety økt risiko for sykdommer som overføres av en bærer som for eksempel mygg, flått eller snegler, såkalt vektorbårne sykdommer. Sykdommene sprer seg fordi utbredelse, bestandsstørrelse og aktivitetsperiode for slike organismer øker med stigende temperatur. Internasjonalt fryktes spredning av sykdommer som malaria, schistosomiasis, denguefeber og ulike mygg- og flåttoverførte hjernebetennelser til nye områder. For malaria og denguefeber er en forhøyet risiko først og fremst knyttet til reise til utlandet. Komiteen har merket seg at det i meldingen slås fast at det er mindre trolig at malaria og denguefeber vil etablere seg i Norge.

Konsekvensene er usikre for livet i havet, og dermed fiskeri- og havbruksnæringen, som følge av varmere hav og økt forurensning av havene.

Komiteen mener at klimatilpasning handler om å erkjenne at klimaet er i endring, forstå konsekvensene og iverksette tiltak for enten å hindre skade eller utnytte muligheten klimaendringen kan innebære.

Komiteen viser til at klimaendringene med dertil følgende økt nedbør påvirker matproduksjon både nasjonalt og internasjonalt. I Norge kan høyere temperatur føre til lengre vekstsesong, noe som i utgangspunktet er positivt med tanke på økt selvforsyning. På den andre siden kan økt nedbør, ras og flom bety tap av avlinger og dyrkbar jord og således være en trussel mot matproduksjon og selvforsyningsgrad.

Komiteen vil derfor påpeke at man må ha økt beredskapsfokus på følgene klimaendringene kan ha for den nasjonale matforsyningen. Komiteen viser til at arbeidet for å sikre matjord må fortsette, og peker på det økte fokuset, både nasjonalt og internasjonalt, på nødvendige beredskapslagre for korn.

Klimaendringenes konsekvenser for natur og samfunn

Komiteen peker på at mer ekstremvær med hegebølger, stormer og hyppigere regnflom i fremtiden vil kunne sette samfunnet på store prøver, slik vi har sett eksempler på i flere landsdeler i Norge de siste årene.

Komiteen viser til at klimaendringer og samfunnsendringer skjer parallelt. Samfunnsendringene vil påvirke vår sårbarhet for klimaendringer. En økende andel av den norske befolkningen bor i byområder, og det er forventet at byene vil fortsette å vokse. De største byene i Norge ligger ved kysten eller inntil vassdrag. Større og mer intense nedbørsmengder stiller større krav til overvannshåndtering i byene. Byutvikling i havneområder gir også utfordringer på grunn av havnivåstigning. Videre har byene

mye infrastruktur med sine mange bygninger, veier, havner og ledningsnett. Denne infrastrukturen vil være sårbar om klimaendringene innebærer mer intens nedbør og økt sannsynlighet for lokale regnflommer. Kraft- og ekomnettet er mer belastet i tett befolkede områder. Dermed er det også mer sårbart når uforutsette hendelser oppstår, og brudd i en by kan få konsekvenser for flere.

Komiteen peker på at et moderne samfunn er sårbart overfor naturødeleggelser. Svært mye av infrastrukturen, maskiner, apparater og andre hjelpemidler i vårt samfunn er avhengig av elektrisk kraft. Kraftforsyningssystemet må være dimensjonert for å tåle ekstremvær. Dette er en del av samfunnets kritiske infrastruktur ettersom vi er helt avhengig av en stabil og sikker kraftforsyning. Større brudd i kraftforsyningen vil ha store økonomiske konsekvenser og utgjøre en trussel mot liv og helse.

Moderne telekommunikasjoner spiller en viktig rolle i vårt samfunn, og disse er også sårbare for brudd i kraftforsyningen. Orkanen Dagmar viste hvor sårbare våre lokalsamfunn er når strømmen blir borte i lengre perioder. Både dette uværet og andre ekstremværsituasjoner har vist at beredskapen i Norge ikke er god nok for å håndtere denne typen krisesituasjoner, som vi kan oppleve flere av i årene fremover. Det er derfor etter komiteens mening behov for å styrke både det forebyggende arbeidet og krisebereidskapen.

Komiteen erkjenner at permanent høyere sikkerhetsnivå er ressurskrevende og kostbart, og mener at tiltakskostnader må sees i forhold til den reelle nyttegevinsten for samfunnet.

Komiteen peker også på at i vårt velstående samfunn blir de materielle konsekvensene av ekstremvær i form av økonomiske tap større enn tidligere.

Komiteen peker på at introduksjon av fremmede arter er en betydelig årsak til tap av naturmangfold i dag. Nye arter kommer til Norge ved naturlig vandring, mens andre blir introdusert gjennom menneskelig aktivitet. Disse kan fortrenge naturlig forekommende arter og føre til irreversible endringer i økosystemet. Lengre vekstsesong og kortere og mildere vintre kan føre til gunstigere forhold ved introduksjon av fremmede arter som ennå ikke har etablert seg i norsk natur, samtidig som fremmede arter som allerede er her kan få bedre muligheter til å etablere og spre seg.

Komiteen peker på at klimaendringer har stor innvirkning på økosystemer og artene som lever der. Samtidig virker klimaendringer sammen med mange andre påvirkningsfaktorer som nedbygging og fragmentering av leveområder, forurensning, høsting, fremmede arter, ferdsløse og annen menneskelig aktivi-

tet. Samlet kan dette skape et stort press på naturmiljøet. Flere store påvirkninger på samme sted og til samme tid innebærer større risiko for konsekvenser på økosystemet, som tap av naturmangfold. I dag er arealbruk og arealbruksendringer den største trusselen mot naturmangfoldet, men klimaendringene er ventet å bli en stadig viktigere påvirkningsfaktor. I det marine miljøet er havforsuringen forventet å utvikle seg særlig raskt i de kalde nordområdene og vil medføre endrede livsbetingelser for marine organismer.

Komiteen viser til at velfungerende økosystemer kan være et førstelinjeforsvar mot konsekvenser av klimaendringer. For eksempel kan våtmarksområder på elvesletter ta opp vann og dermed bidra til å dempe flommer. Slike økosystemtjenester er derfor livsnødvendige for livet på jorden og et avgjørende grunnlag for helse, velferd og verdiskaping i vårt samfunn. I tillegg har naturen en egenverdi som vi er forpliktet til å ivareta.

Komiteen peker på at klimaet skaper forutsetninger for naturmiljøet, og i utgangspunktet er naturen tilpasset klimatiske rammebetingelser som temperatur og nedbør. Naturen er i kontinuerlig tilpasning til naturlige variasjoner i disse variablene, og tilpasningen skjer langsomt.

Komiteen viser til at skogvernområder som dekker flere vegetasjonssoner, kan lette spredningen for noen arter, og kan på den måten bidra til klimatilpasning i skog.

Videre vil komiteen peke på at velfungerende økosystemer kan være et førstelinjeforsvar mot konsekvenser av klimaendringer. Derfor er et rikt og robust naturmangfold viktig for klimatilpasning. I skogen legges det blant annet vekt på skogvernområder som dekker flere vegetasjonssoner, og kan lette spredningen for noen arter, skoger kan binde vann, motvirke løsmasseskred mv. En artsrik skog er mer robust mot sykdommer enn en artsfattig skog.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at problemet med klimaendringene er at de skjer så raskt at mange arter ikke rekker å tilpasse seg endringene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil ta avstand fra å koble enhver flom, hete- eller kuldebølge eller storm til menneskeskapt klimaendring.

Disse medlemmer viser til en artikkel i Teknisk Ukeblad 4. januar 2013 hvor det står at:

«Vindekspertene gjentar også budskapet om at det ikke finnes grunnlag for å si at menneskeskapt klimaendringer bidrar til flere stormer av typen Dagmar og Berit».

Disse medlemmer viser også til Klima- og miljødirektoratets nettsted miljostatus.no, hvor det står at:

«Det er fortsatt usikkerhet om i hvilken grad ulike typer ekstremvær kan tilskrives menneskeskapt klimaendringer.»

Disse medlemmer vil påpeke at det er essensielt at man som samfunn søker å danne et realistisk bilde av årsaker, risiko, konsekvenser og kostnader. Kun på den måten kan man allokere samfunnets ressurser, slik at de bidrar til mest mulig nytte for flest mulig mennesker.

Disse medlemmer viser til artikkel i Teknisk Ukeblad 16. mai 2013, hvor det ifølge professor Helge Drange ved Bjerkenessenteret for klimaforskning er grunn til å nedjustere tidligere fremskrivninger av havnivå langs norskekysten kraftig. For deler av kysten kan det ikke utelukkes at havnivået om 100 år blir lavere enn det er i dag:

«Større fokus på lokale effekter betyr mer nyanterte beregninger og en kraftig nedjustering av vår lille del av verden. Gravitasjonseffekten og landhevingen er to av effektene som ikke ble regnet godt nok med tidligere.»

«Konsekvensen er at det i Oslo, Trondheim og Tromsø har dukket opp en viss sjansje for at folk om 100 år kan gå tørrskodde der vi blir våte på leggen i dag.»

Disse medlemmer stiller seg undrende til at Miljøverndepartementet mot bedre vitende har valgt å basere stortingsmeldingen her om klimatilpasning på foreldede fremskrivninger fra 2009 for havnivåstigning, som ikke tar hensyn til gravitasjonseffekten. Stortingsmeldingen fremstår dermed på dette området som misvisende og langt mer dramatisk enn vår beste kunnskap tilsier, noe som også er bekreftet av professor Helge Drange ved Bjerkenessenteret for klimaforskning (ref: <http://www.forskning.no/artikler/2012/november/339177>).

Disse medlemmer viser i denne forbindelse til Kartverkets rapport: «Estimates of Future Sea-Level Changes for Norway» fra 26. mars 2012.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å være varsom med å tegne opp dramatiske fremtidsscenarioer basert på forskning, uten at en tar tilstrekkelig hensyn til usikkerheten som alltid vil være til stede i fremskrivninger av denne karakter. Vitenskapen er det beste hjelpemidlet menneskeheten har når vi planlegger for fremtiden, det er imidlertid vitenskapens natur at det alltid vil hefte noen grad av usikkerhet ved den.

Infrastruktur, bygninger

Komiteen peker på at velfungerende vann- og avløpsanlegg er avgjørende for helse, miljø og samfunnet for øvrig. Allerede i dag opplever mange kommuner flom- og vannskader og tilbakeslag av avløpsvann i bygninger som følge av intense nedbørsituasjoner. Dette kan skyldes underdimensjonering og økt fortetting, som igjen fører til overbelastning av avløpssystemet. Utredninger indikerer dessuten at det er et vedlikeholdsetterslep i sektoren.

Komiteen peker på at ansvarsforhold, ressurser og prioritering også påvirker sårbarhet, noe som for eksempel gjør vann- og avløpssektoren særlig sårbar overfor klimaendringer.

Komiteen peker på at samfunn og enkeltmennesker er avhengige av tilgang på elektrisitet, transport og kommunikasjon, vann, renovasjonstjenester og ly. Store deler av infrastrukturen omtales som kritisk infrastruktur, og samfunnet stiller store ressurser til rådighet for å sikre at infrastrukturen kan opprettholdes under ulike typer belastninger.

Komiteen viser til at nær sagt all infrastruktur er utsatt for klima og vil utsettes for klimaendringer. Sårbarhet i infrastruktur og bygninger har stor betydning for hvordan samfunnet berøres av klimaendringer.

Komiteen har merket seg at meldingen peker på at en felles utfordring for store deler av infrastrukturen og bygningsmassen er etterslep av vedlikehold. Klimaendringene vil forsterke behovet for vedlikehold og øke utfordringene knyttet til etterslep. Denne gjensidige avhengigheten mellom infrastruktur og det store vedlikeholdsetterslepet forsterker sårbarheten for klimaendringer.

Felles rammer for arbeidet med klimatilpasning

Komiteen har merket seg at regjeringen i meldingen ikke avklarer statlige ansvarsforhold på klimatilpasningsområdet, herunder hvem som skal være myndighet på sentrale områder som overvann og havnivåstigning.

Komiteen viser til at meldingen opprinnelig slo fast at Klima- og forurensningsdirektoratet skulle ha ansvar for å koordinere det nasjonale arbeidet med klimatilpasning i Norge på direktoratnivå, herunder også koordinering knyttet til havnivåstigning og overvannshåndtering. I brev fra miljøvernministeren samme dag som meldingen ble lagt frem, ble dette endret til at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 vil redegjøre nærmere for hvordan arbeidet med klimatilpasning på direktoratnivå koordineres.

Komiteen mener det er en svakhet ved meldingen at den ikke inneholder noen avklaring av disse ansvarsforholdene. Komiteen mener derfor det er svært viktig at statsbudsjettet for 2014 endelig av-

klarer det statlige myndighetsansvaret for overvann, havnivåstigning og koordineringsfunksjonen på klimatilpasningsområdet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, registrerer at det statlige myndighetsansvaret for overvann, havnivåstigning og koordineringsfunksjonen på klimatilpasningsområdet vil omhandles i statsbudsjettet for 2014.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti peker på at i dag har minst 8 departementer ansvar for ulike deler av arbeidet med naturfare og klimatilpasning. Mens NVE har et klart definert ansvar for forebygging og sikring mot elveflommer og skred, er det ikke definert noe slikt ansvar for havnivåstigning og overvann. Manglende avklaring av det statlige koordineringsansvaret og manglende avklaring av fagsansvar på statlig nivå knyttet til havnivåstigning og overvann, bidrar til å vanskeliggjøre kommunenes tilpasningsarbeid. Det haster derfor med en avklaring av det statlige ansvaret for havnivåstigning og overvann.

Den felles kunnskapsplattformen

Komiteen peker på at kunnskap er en forutsetning for effektiv klimatilpasning. Det gjelder kunnskapen om klimaendringene og effektene, men også om hvordan vi som samfunn tilpasser oss endringene. Det er viktig at vi til enhver tid bygger tilpasningsarbeidet på best mulig tilgjengelig kunnskap om klimaendringene og hvordan disse håndteres. Komiteen mener derfor det er viktig at kunnskapsgrunnlaget for tilpasning til klimaendringene styrkes gjennom en mer aktiv overvåking av klimaendringene, en opptrapping av klimaforskningen og utvikling av det nasjonale senteret for klimatjenester.

Komiteen peker på betydningen av å utdanne personer med kompetanse innen forebygging og sikring mot flom. Komiteen peker her blant annet på rekrutteringen til vann- og avløpsfaget.

Komiteen peker på at planleggere og politikere trenger kunnskap om arealenes kvaliteter og verdi for samfunnet for å kunne vurdere risiko og sikre god planlegging. Et godt kartgrunnlag som gir presis geografisk informasjon er derfor et viktig utgangspunkt for å kunne vurdere hvilken risiko klimaendringene innebærer på viktige samfunnsområder.

Komiteen peker på at de globale klimaendringene allerede medfører store endringer for mange lokalsamfunn i Norge. Utover i dette århundret må vi forvente at klimaendringene gradvis vil få økende betydning for natur og samfunn.

Komiteen peker videre på at mer ekstremvær vil øke skaderisikoen i samfunnet og er forbundet med store økonomiske kostnader. Effektiv skadeforebyggende innsats forutsetter kunnskap om hvordan de ulike sektorene i samfunnet og lokalsamfunn er mest utsatt for økt klimarisiko. Det er behov for mer kunnskap om fremtidige kostnader om klimaendringer, og hvordan dagens politikk og samfunnsplanlegging kan fange opp og ta hensyn til behovet for klimatilpasning.

Komiteen understreker at forskningen må peke mot virkemidler og politikk for hvordan vi best kan fremme lavutslippssamfunnet og samtidig møte konsekvensene av klimaendringene. Sammenhengen mellom tilpasning til klimaendringer og tiltak for å bekjempe dem blir stadig viktigere.

Komiteen har merket seg at Norsk senter for klimatjenester i 2011 ble etablert under Meteorologisk Institutt ved Universitetet i Oslo, i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat og Bjerknessenteret. Et viktig formål med etableringen av et senter for klimatjenester er å støtte opp under kommunenes og sektormyndighetenes tilpasningsarbeid.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er viktig at dette nye senteret gis nødvendige rammebetingelser så det kan fungere som en praktisk støtte og gjøre det lettere for kommunene å gjennomføre nødvendige analyser av konsekvenser og mulige tilpasningstiltak.

Disse medlemmer mener at det norske senteret for klimatjenester må utvikles i nært samarbeid med berørte etater. Det må også vurderes nærmere om enkelte etater og forskningsinstitutter bør knyttes til senteret i tillegg til de som er tilknyttet i dag.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at Norges Forskningsråd har gjennomført en internasjonal evaluering av norsk klimaforskning, og at denne evalueringen ble ledet av professor emeritus Thomas Rosswall, tidligere administrerende direktør i Det internasjonale vitenskapsråd. Disse medlemmer viser til at mens norsk klimaforskning i hovedsak får gode skussmål, fremsettes det også noen ankepunkter. Et slikt ankepunkt fremkommer i rapportens kapittel 2.1.1.6, hvor det heter:

«En god forståelse av klimasystemet kan ikke oppnås uten en dedikert innsats for å forstå hva som bidrar til klimaendringer fra naturlige klimaprosesser. Den geologiske historien dokumenterer tydelig sterk klimaforandring forbundet med variabel solenergi, selv om den eksakte mekanismen ikke er identifisert. Dette bør føre til en helhetlig internasjonal innsats, men det overraskende er at den verdensomspennende vitenskapelige innsatsen for å øke vår for-

ståelse av de naturlige variasjonene er svært begrenset. Dette er mest sannsynlig relatert til de begrensede midlene som er tilgjengelig for grunnleggende forskning.»

Disse medlemmer er enig i at innsatsen for grunnleggende forskning på klima, også for å øke forståelsen av naturlige klimavariasjoner, bør styrkes.

Forebygging og håndtering av naturfarer

Komiteen mener at klimaendringene gjør at det er behov for en styrket satsing på flom- og skredforebygging. Komiteen peker på at vi aldri kan sikre oss hundre prosent mot framtidige flom- og skredulykker, men styrket satsing på forebyggende tiltak kan redusere skadene og minske omfanget av nye flommer og skred.

Komiteen har merket seg svarbrev fra Olje- og energidepartementet, datert 22. november 2012, på spørsmål fra komiteen, der departementet viser til at kommunene har et generelt ansvar for å ta vare på innbyggerne og ansvar for den lokale flom- og skredberedskapen, som også inkluderer å gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser. Departementet peker videre på at ansvarsfordelingen mellom utbygger, kommune, fylkeskommune og stat knyttet til utbygging av ny bebyggelse og infrastruktur, er klart definert i lovverket gjennom reglene for arealplanlegging og byggesaksbehandling. Etter ordlyden i naturskadeloven § 20 første ledd har kommunen et ansvar for å treffe forholdsregler mot naturskader også for eksisterende bebyggelse. Departementet skriver imidlertid at det er uklart hvor langt dette ansvaret går, og at departementet har startet arbeidet med å avklare det ansvaret kommunene har for flom- og skredforebygging ved eksisterende bebyggelse. Departementet varsler at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av naturskadelovens bestemmelser om sikring, og at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i denne forbindelse har fått i oppdrag å gjennomgå og vurdere en rekke forhold som har betydning på dette området. Komiteen imøteser denne gjennomgangen, og vil understreke betydningen av at dette arbeidet ferdigstilles så snart som mulig.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener derfor at lovutvalget bør nedsettes umiddelbart, og at det blir et ekspertutvalg som kan utrede en helhetlig lovendring som klargjør kommunenes ansvar og boligeiernes rettigheter når det gjelder flom- og skredforebygging. Disse medlemmer peker på at det i dag er uklare rettstilstander, noe som har ført til en rekke rettsaker.

Disse medlemmer peker her særlig på at enkelte boligeiere vil måtte flytte fordi tomten blir ueg-

net og farlig som boligtomt på grunn av økt flom- og skredfare. Det er særlig viktig å klarlegge ansvar og rettigheter i slike saker. Disse medlemmer mener at kommunen må ha det økonomiske ansvaret for de økte utgifter, utover forsikringsselskapenes ansvar som boligeiere påføres, som følge av at de må flytte fra boligen sin eller gjenoppbygge boligen på et annet sted på grunn av økt flom- og skredfare.

Disse medlemmer peker på at vi trenger ny kunnskap om hvordan klimaendringer vil påvirke den enkelte kommune, for eksempel oversikter over lokale fryse-tine-perioder og flomsonekartlegging, særlig av bekker og mindre vassdrag. Mye av dette vil kreve fagekspertise for å utarbeide. Disse medlemmer mener derfor at det er helt avgjørende at det nye nasjonale senteret for klimatjenester blir i stand til å levere grunnlagsdata av så lokal karakter at de kan brukes av den enkelte kommune. I tillegg må det stilles fagressurser til rådighet for undersøkelser og vurderinger ute i kommunene.

Komiteen peker på at bevilgningen i de siste års statsbudsjett til flom- og skredforebygging bare dekker en brøkdel av behovet for kartlegging av faresoner for flom og skred i kommunene. Kartleggingen av faresoner for flom og skred skal bidra til å framskaffe kunnskap både om hvor det er viktig å sette inn tiltak i områder som allerede er tatt i bruk, og om hvor det er viktig at utsatte områder ikke tas i bruk.

Komiteen viser til at etter en gjennomgang i 2010 blant 330 kommuner med kartleggingsbehov for ulike skredtyper, konkluderte NVE med at 120 kommuner er prioritert for faresonekartlegging for skredtypene snøskred, sørpeskred, steinsprang, jordskred og flomskred. Med dagens bevilgninger er NVE i stand til å gjennomføre faresonekartlegging i to til fem kommuner i året.

Komiteen vil peke på viktigheten av kartleggings- og overvåkingsarbeidet med hensyn til biomangfold for å sikre naturen best mulig i møte med et endret klima.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er behov for å trappe opp bevilgningene til flom- og skredforebygging de kommende årene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til revidert nasjonalbudsjett for 2013, kap. 1320 (Ny) post 32 Utbedring etter flomkatastrofen på Østlandet mai 2013, hvor Framskrittspartiet foreslår en egen øremerket pengepott knyttet til ødeleggelse på landbasert infrastruktur på 250 mill. kroner.

Klimarobuste kommuner

Komiteen peker på at klimaendringenes lokale karakter plasserer kommunen i en førstelinje i møte med klimaendringene. Større og mer intense nedbørmengder setter store krav til overvannshåndtering i byene, på grunn av mange tette flater på veier og plasser. For at kommunene skal kunne utføre oppgavene sine på en måte som sikrer robuste og bærekraftige lokalsamfunn i fremtiden, er det nødvendig at hensynet til et endret klima blir en integrert del av de kommunale ansvarsområdene.

Komiteen har merket seg at regjeringen vil opprette et lovutvalg som skal vurdere dagens gjeldende regelverk og komme med eventuelle forslag til forbedring av rammebetingelsene for kommunenes håndtering av økende mengder overvann ved et klima i endring, og støtter dette. Dette er etter komiteens mening viktig for å tilrettelegge for kommunenes klimatilpassningsarbeid på vann- og avløpsområdet. Komiteen viser til at Stortinget to ganger tidligere har påpekt behovet for et slikt lovutvalg. Komiteen mener at lovutvalget bør nedsettes så raskt som mulig, og med et mandat som sikrer utredning av bredden av problemstillinger som Stortinget har vært opptatt av.

Komiteen viser til at forholdene kommunene imellom vil variere mye når det gjelder bosettingsstruktur, hydrologi, geologi, topografi osv. Komiteen viser til kommunenes betydelige ansvar i klimatilpassningsarbeidet og behovet for kompetanse og gode kunnskapsmiljøer på dette området.

Etter komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkepartis mening tilsier dette både en robust kommunestruktur der kommunene har et sterkt fagmiljø, og en styrking av kommunenes ressurser for å kunne ivareta dette ansvaret.

Komiteen vil peke på behovet for kompetanse og bemanning generelt når det gjelder miljøvern i kommunene. Det gjelder også klimatilpassning og kompetanse innen områdene natur og biomangfold. En styrket kompetanse sammen med økt kartlegging kan blant annet bidra til å dempe konflikter knyttet til utbygging.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti peker på at det er behov for å styrke kompetansen på klimatilpassning i kommunene. Både små og store kommuner har behov for økt kompetanse og til dels ny kompetanse.

Disse medlemmer mener at viktige kartdata som kan styrke kommunenes arbeid med forebyg-

ging av flomskader må være tilgjengelig for kommunene.

Disse medlemmer har videre merket seg at regjeringen i meldingen ser det som et viktig mål at «klimaendringer ikke fører til økende forskjeller mellom norske kommuner». Disse medlemmer slutter seg til dette, og peker på at for at dette skal realiseres må det stilles konkrete faglige, økonomiske og operative ressurser til rådighet for de mest utsatte kommunene.

Disse medlemmer peker på at dagens kompetansenivå i kommunene ofte ikke er godt nok til å møte fremtidens klimautfordringer. Disse medlemmer mener at det nye nasjonale senteret for klimatjenester må bistå kommunene med kompetanse og opplæring. Disse medlemmer understreker at det nye senteret må tilføres tilstrekkelige ressurser slik at dets tjenester er tilgjengelig for alle kommuner som har behov, uavhengig av den enkelte kommunes økonomi.

Disse medlemmer har videre merket seg at regjeringen vil innføre en planretningslinje med «konkrete, detaljerte og utdypende» krav, inkludert hvilke tiltak som bør vurderes. Disse medlemmer peker på at når vi vet hvor forskjellige norske kommuner er, så frykter disse medlemmer at en så detaljert styring av innholdet i kommunal planlegging vil være mer byråkratiserende enn kvalitetshevende. Disse medlemmer mener at et behov for å understreke ansvaret for å ta hensyn til klimatilpassning i kommunal og regional planlegging, kan møtes på en mer overordnet måte ved eksplisitt å henvise til dette i plan- og bygningslovens angivelse i § 3-1 av oppgaver og tilsyn.

Klimatilpassning på ulike samfunnsområder

Komiteen viser til at våtmarksområdene kan ha stor betydning for å dempe virkninger av flom. En nasjonal plan for restaurering av prioriterte våtmarker er utarbeidet. Hensikten er å bedre livsvilkårene for truede arter, sikre truede naturtyper og gi økte økosystemtjenester. Arbeidet med å restaurere og bevare våtmarker for å bidra til at våtmarker kan levere økosystemtjenester vil videreføres. Det bør etableres en mer systematisk tilnærming til hvordan grunnstrukturer kan bedres og vannveier åpnes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til NOU 2010:10 «Tilpassning til et klima i endring», der utvalget peker på at det store vedlikeholdsetterslepet på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur bidrar til å gjøre Norge mer sårbart for klimaendringer. Utvalget beregnet at det bare for bygg og vei vil koste 6 mrd. kroner årlig i en 20-årsperiode å dekke inn underskuddet. Disse med-

lemmer har merket seg at dette ikke er drøftet i meldingen.

Arktis

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at FNs klimapanel mener at klimaendringene vil bli størst i polare områder. Temperaturen i Arktis øker om lag dobbelt så raskt som den globale middeltemperaturen. Om utviklingen vi har sett de siste årene i Arktis fortsetter, vil det få stor betydning for befolkningen og lokalsamfunnene i nordområdene.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 33 (2012–2013) – om klimatilpasning i Norge – vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 13. juni 2013

Erling Sande
leder

Nikolai Astrup
ordfører